

УДК 811.111'42:34

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ І ЙОГО МОВНА РЕАЛІЗАЦІЯ

І.С. Руднева, канд. пед. наук (Харків)

Стаття присвячена розгляду мовних засобів, що є складовими юридичного дискурсу як одного з різновидів професійного спілкування. Виявлено основні лексичні мовні засоби, які дають змогу одержати цілісну картину мовного оформлення жанрів юридичного дискурсу на сучасному етапі розвитку юриспруденції. Жанрові моделі в юридичному дискурсі представлені як нормативно обумовлені структуровані і інституціонально закріплені (у вигляді законів, постанов або неформальних угод) послідовності типів мовленнєвих дій, які використовують учасники взаємодії в тій або іншій ситуації при досягненні своїх цілей. Інтегральною ознакою юридичного дискурсу виступає ситуація спілкування в юридичній сфері, що поряд з екстралінгвістичними факторами визначає його диференціальні мовні ознаки. Ситуація спілкування визначає головну комунікативну установку будь-якого типу юридичного дискурсу. Мовні засоби проаналізовано в жанрі розслідування кримінальної справи юридичного дискурсу.

Ключові слова: жанр, жанрова модель, кримінальна справа, критерії, лексичні особливості, професійне спілкування, ситуація спілкування, юридичний дискурс.

Руднева И.С. Жанровая специфика юридического дискурса и его речевая реализация. Статья посвящена рассмотрению языковых средств, которые являются составными юридического дискурса как одной из разновидностей профессионального общения. Представлены основные лексические языковые средства, которые позволяют получить целостную картину языкового оформления предпочтительно юридического дискурса на современном этапе развития юриспруденции. Жанровые модели в юридическом дискурсе представлены как нормативно обусловленные структурированы и институционально закреплены (в виде законов, постановлений или неформальных соглашений) последовательности типов речевых действий, которые используют участники взаимодействия в той или иной ситуации при достижении своих целей. Интегральным признаком юридического дискурса выступает ситуация общения в юридической сфере, наряду с экстралингвистическими факторами определяет его дифференциальные языковые признаки. Ситуация общения определяет главную коммуникативную установку любого типа юридического дискурса. Языковые средства проанализированы в жанре расследования уголовного дела юридического дискурса.

Ключевые слова: жанр, жанровая модель, критерии, лексические особенности, профессиональное общение, ситуация общения, уголовное дело, юридический дискурс.

Rudnyeva I.S. Genre originality of legal discourse and its language realization. The article deals with the language tools that are part of legal discourse as one of the varieties of professional communication. The main lexical language features that allow to get a complete picture of language processing of legal discourse in current development law. Use presented feature models in legal discourse are considered as due to regulatory and institutional structured fixed (in the form of laws, regulations or informal agreements) sequence of speech actions that placed participants interactions in a given situation in achieving their goals. An integral feature of the legal discourse is a situation of communication in the legal sphere, along with extralinguistic factors, which determines differential linguistic signs. The situation of communication determines the main communicative installation of any type of legal discourse. Language means in the genre of criminal investigation of the legal discourse are analyzed.

Key words: communicative situation, criteria, genre, genre model, legal discourse, lexical features, professional communication.

Особливість юридичної науки полягає в тому, що вона вивчає право, яке не тільки є засобом регулювання суспільних відносин, але і сама виступає формою відображення дійсності. Таким чином, ми маємо справу з подвійним відображенням [8, с. 159.]: у праві висвітлюється суспільне життя, в юридичній науці – саме право. Право – це не тільки сукупність нормативних актів та законів, але і найважливіше досягнення культури усїєї цивілізації, яке має бути твердим фундаментом життя як суспільства в цілому, так і окремого індивідуума. Мова є засобом реалізації своєрідної матеріалізації процесу і результатів пізнання всіх сфер діяльності, в тому числі і правового регулювання, що актуалізується в юридичному дискурсі.

Виходячи з того положення, що дискурс – це складне комунікативне явище і враховуючи природу розвитку юридичної науки в цілому, розглядаємо юридичний дискурс як особливий тип інституційного дискурсу, семіотичний простір якого характеризується сукупністю вербальних і невербальних знаків (їх вербальних корелятивів), що формують різні форми спілкування, в яких суб'єкт/об'єкт, адресат/адресант мовлення (або одна з цих складових) мають відношення до сфери юриспруденції [3, с. 189]. Для кожного функціонально-стильового різновиду юридичної мови властиві свої специфічні ознаки, норми і правила використання мовних засобів у відповідності до ситуації та комунікативного завдання. Англійський юридичний дискурс формувался протягом століть. Його мова є цілісною єдиною системою, але, водночас, вона постійно розвивається, як розвивається і саме суспільство.

Актуальність представленого дослідження, метою якого є встановлення жанрової специфіки і мовного втілення англійського юридичного дискурсу, обумовлюється підвищеним інтересом до ролі цього типу дискурсу в суспільному житті, а також особливостями його лексичного інвентарю, що фіксується в жанрі розслідування кримінальної справи. Об'єктом статті є англійський юридичний дискурс як утілення комунікації у професійній сфері, а також його основні жанри. Предметом дослідження є специфічна лексика в англійському юридичному дискурсі в жанрі розслідування кримінальної справи. Матеріалом роботи послужили художні тексти англійських та аме-

риканських авторів ХХ століття, у творах яких відображена палітра мовних засобів юридичного дискурсу – Дж. Гришема, А. Конан-Дойла, А. Крісті, Е. По, Г.К. Честертон.

Юридичний дискурс являє собою складне багатомірне утворення, складові елементи якого (мовленнєві жанри) формують мережу множинних перетинів [4, с. 27–34].

Цей тип дискурсу належить до інституційного дискурсу, що відноситься до сфери врегулювання соціальних взаємовідносин та характеризується жорсткою організацією та ієрархічною структурою. Він є орієнтованим на всі верстви суспільства та вважається одним з найбільш актуальних дискурсів сучасності. Жанр у юридичному дискурсі не залежить від комунікативного суб'єкта, який повинен прийняти «правила гри», діючи за законами жанру, однак від якого залежить репрезентація подій, тобто дискурсивне позиціонування, що включає позиціонування учасників комунікації відносно одного в контексті ситуації [2, с. 247].

Поняття мовленнєвого жанру як базової одиниці організації дискурсу з позиції соціолінгвістики розглядається в тісному взаємозв'язку з поняттям мовної ситуації або мовної події як черги змін певної ситуації. Жанр визначається як форма соціальної взаємодії або діалогу, поміщеного в умови конкретної ситуації спілкування [10, с. 9]. За визначенням В.О. Самохіної, мовленнєві жанри – відносно стійкі тематичні, композиційні і стилістичні типи тексту, які характеризуються такими основними властивостями: вони є об'єктивними по відношенню до індивіда і нормативними, вирізняються особливим оціночним ставленням до дійсності, виконують функцію інтеграції індивідів у соціум, є різноманітними і диференційованими за сферами людської дійсності і суспільства [7, с. 29–34]. Ситуативність експлікує соціолінгвістичні ознаки жанру. Діалогічність відбиває його комунікативну природу, насамперед, така ознака, підкреслена М.М. Бахтіним як установка мовця на активне-відповідне розуміння – взаємодію значеннєвих позицій учасників дискурсу [1, с. 149–150]. Щоб брати участь в інституціональному діалозі, необхідно практично володіти його жанровими формами.

Існують різні підходи до виділення жанрів юридичного дискурсу. А.Е. Сванкулов виділяє такі

жанри за їх конкретними різновидами: судова мова; тексти законів, законодавчих актів; тлумачення юридичних термінів і понять; акти експертиз [9, с. 151]. І.В. Палашевська визначає жанри юридичного дискурсу, виходячи з їх критеріїв [5, с. 146–151]. Розглянемо їх докладніше.

1. Ситуативний критерій. Ситуативний елемент означає повторюваний фрагмент інституціонального життя – ситуацію інституційної взаємодії, референтний аспект якої утворюють життєві обставини, що вимагають юридичного втручання. Сюди відносять такі жанри, як консультація, переговори, договір, допит, очна ставка, судові засідання як складові ситуацій інституціональної взаємодії (оперативних, слідчих, судових та ін.).

2. Нормативно-ціннісний критерій. Нормативно-ціннісний елемент включає конститутивні норми, що регламентують умови здійснення комунікативної дії, критерії його оцінки, тобто саму можливість його здійснення, і регулятивні – формули самих дій учасників дискурсу і взаємодій між інститутом і суспільством, між агентами і клієнтами і між агентами усередині інституту у відповідності з конститутивними нормами. В основі судових сценаріїв і жанрів національних систем лежать різні ціннісні концепти – *fair trial* (букв. процес за правилами), *adversary procedure* (змагальний процес, модель протилежних сторін), істина, провина, визнання – у загальному виді виражаються в ціннісно-регулятивних засадах дискурсу – аксіомах і принципах права. Судовий процес може розглядатися на концептуальному рівні як гра легітимних сил або, наприклад, як розкриття істини. Для першого представлення важливо, щоб істина була доведена, вона є результатом судового розслідування. Для другого – щоб істина була розкрита. Ці представлення виражаються в таких концептуальних протиставленнях, як істина – імовірність, установлена справедливість – договірна справедливість, попередній наслідок – визнання – таємниця і судові засідання – змагальність – правила доведення.

Агональні зв'язки між сторонами змагального процесу судочинства, що виражають несумісність думок, розбіжності процесуальних супротивників, підтримуються відносною симетрією комунікативних можливостей учасників дискурсу (у відповідності до їх процесуальної функції) за впливом

на остаточне рішення суду. Це виражається у тому, що в межах одного етапу судового розгляду за прямим допитом свідка стороною захисту впливає перехресний допит свідка стороною, що опонує. У результаті такого структурування на основі чергування процесуальних дій сторін за будь-яким аналізом доказів, запропонованим однією стороною і що виглядає привабливим, впливає виклад точки зору, що протистоїть цьому аналізу. На кожен хід передбачена можливість відповідного ходу. У цьому також полягає евристичність агональної взаємодії, що відкриває вільний шлях для конкуренції різних точок зору в ході всього судового розгляду до моменту винесення рішення. У ході попереднього наслідку, орієнтованого на змагальність, відносна рівність можливостей виражається у тому, що, наприклад, захисник визнається таким же суб'єктом «збирання доказів». Сюди відносять жанрові форми допиту свідків, приводу, виїмки та обшуку. У якості оформлення контрходів на дії обвинувачення, захисник може використовувати такі жанрові форми, як зауваження на протокол допиту, заяви про перевірку алібі, фактичних обставин, виражаючи в них вимоги, спрямовані на забезпечення законності процедури слідчих дій. У його розпорядженні жанри заяви і клопотання, що оформляють волевиявлення, спрямовані на забезпечення прав учасників процесу; скарги, наприклад, на дії слідчого керівникові слідчого органа, що виражають вимоги, спрямовані на відновлення порушених прав.

3. Статусний критерій. Тут також виділяють визначені жанри за статусом учасника дискурсу і його комунікативним цілям. Слідчий користується такими формами, як допит, запит, постанова, доручення, повістка, клопотання. За процесуальними питаннями суд приймає рішення в жанровій формі визначення або постанови тощо. При цьому одні дії є приводом для інших. Так, приводом для постанови про порушення кримінальної справи є повідомлення про таке, що готується або зроблене діяння, в жанрових формах заяви про злочин, явки з повинною.

4. Суб'єктивний критерій. Виділяються жанрові форми, прив'язані до дій строго визначених суб'єктів. Так, застосовувати право можуть тільки спеціальні (компетентні) учасники дискурсу

(у межах своєї компетенції, установлені процесуальним законодавством та іншими федеральними нормативними актами), до яких у карному процесі відноситься суд (суддя, судова колегія, суд присяжних), прокурор, слідчий, дізнавач. До жанрових форм правозастосовчих актів відносяться рішення суду у формі постанов, визначень, вироку, судові накази, постанови наслідку і дізнання. Очевидно, що в арсеналі захисника таких засобів бути не може [6, с. 73–76].

5. Дискурсивний критерій. Основні дискурсивні зв'язки між учасниками взаємодії правових суб'єктів, позначені жанроутворюючими мовними актами, можуть виступати в якості однієї з умов жанроутворення. З цих позицій на перший план виступає характер основного діалогічного зв'язку між висловленнями різних учасників спілкування: відносини типу питання – відповідь, вимога – заперечення, вимога – задоволення, пропозиція – прийняття, наказ – виконання та ін. При цьому воля дій і відповідних реакцій в юридичному дискурсі обмежена процедурними можливостями, статусними повноваженнями його учасників, ситуативними факторами та цінностями культури [5, с. 146–151].

У цілому, жанр у юридичному дискурсі не залежить від комунікативного суб'єкта, що повинний прийняти «правила гри», діючи за законами жанру, однак від якого залежить репрезентація подій, тобто дискурсивне позиціонування, що включає позиціонування учасників комунікації відносно один одного в контексті ситуації [14; 15]. Взаємодія складається з багатьох окремих комунікативних дій, що утворюють стійкі, інституціонально закріплені сценарні послідовності взаємозалежних між собою мовних актів, основу позначення яких складають інтенції відправника мови.

Усі вищезазначені характеристики чітко прослідковуються в яскравій реалізації юридичного дискурсу – жанрі розслідування кримінальної справи. Жанрова модель розслідування кримінальної справи (*investigation*) являє собою структуру моделі розслідування злочину – «*crime*». Відповідно аналізу фактичного матеріалу, *investigation* формується конфігурацією взаємодоповнюючих лексем і фраз: *information about the crime; time and place of the crime; victim; arrival of the police;*

witnesses; way of the crime; type of the crime; request for help. Жанр детективного розслідування використовує визначену лексику, відповідно цей жанр юридичного дискурсу відрізняється від інших жанрів специфічним лексичним наповненням. Сюди відноситься лексика опису злочинів [12, с. 36–38]. Лексику опису злочинів можна поділити на такі групи:

1. Лексика, пов'язана з ментальною діяльністю злочинців: *intent, preparation, plan ma in*.

2. Лексика, що описує емоції, емоційні стани і почуття злочинців: *hatred, passion, fear*.

3. Лексика, що характеризує особистість злочинця і жертви: *nervous, coward, brave, angry, arrogant, greedy, crazy, victim* та ін. Наприклад: «*True! I am nervous – very even nervous, just terribly, so much it grew, but as you can call me crazy*» (Е.А. Поє «Tell-Tale Heart»).

4. Лексика, що характеризує тип і/або спосіб злочину: *theft, murder, manslaughter, rape, strangulation, shooting, drowning, poisoning, robbery, fraud, way of the crime, type of the crime* та ін.

5. Лексика, що характеризує знаряддя злочину: *revolver, gun, rope, poison, knife, dagger, ax, stone* та ін. [див. дет. 11].

Зазначимо, що крім звичайних знарядь злочину жанр розслідування кримінальної справи в деяких випадках актуалізує лексеми, що можуть виступати як знаряддя злочину оказіонально, наприклад:

«*The idea of a snake instantly occurred to me, and when I coupled it with my knowledge that the doctor was furnished with a supply of creatures from India, I felt that I was probably on the right track*»

(А.С. Дойл «The Speckled Band»).

Зазвичай отрутні змії, незважаючи на свою небезпеку, рідко виступають знаряддям убивства, отже, використання лексеми *snake* у цьому змісті є оказіональним.

Інший «незвичайний» спосіб здійснення злочину – це поховання або замурування людей живцем – *burying people alive*. Зокрема, такий злочин зустрічаємо в оповіданні А. Конан-Дойля «The Boscombe Valley Mystery», а також у розповідях Е.По «The Premature Burial», «Berenice», «The Cask of Amontillado», «The Fall of the House of Usher».

6. Лексика, що характеризує події, явища і речі, які супроводжують процес злочину: *cry, noise, whispers, thunder, blood, wheezing, chase, time and place of the crime, witnesses* та ін.

Задача з трьома невідомими, яку необхідно вирішити в ході розслідування кримінальної справи, – це пошук відповіді на питання: хто вчинив злочин, як злочин був зроблений, з якою метою злочин зробили? Зазначені питання і формують концепт «*mystery*» [12, с. 36–38].

На базі аналізованого матеріалу лексика опису «*mystery*» поділяється на такі групи: 1) лексика, що описує припущення слідчого о намірах і мотивах злочинця: *motive, will, inheritance, money, wealth, blackmail, fear, self-defense, planning of the crime; motives of the crime* та ін.; 2) лексика, що описує припущення слідчого про особистість злочинця: *a relative, a tramp, a thief, a friend* та ін.; 3) лексика, що описує припущення слідчого о способі убивства і знаряддя убивства: *at night, sneak up from behind, climb through the window, shoot, strangle, poison, pour in a glass* та ін.; 4) лексика, що описує знання або припущення слідчого про ситуації злочину, наприклад: *time of the crime, the crime scene, the opportunity to commit a crime, information about the crime* та ін.

Сам по собі злочин не є визначальним поняттям жанру розслідування кримінальної справи. Ядро жанру складається в розкритті таємниці злочину. У концепті «*mystery*» найчастіше вживаються такі слова: *criminal, planning of the crime, motives of the crime*.

Концепт «*investigation*» являє собою найбільш великий когнітивний блок у структурі жанру розслідування кримінальної справи. Добір мовних засобів визначається прагматичною установкою. На базі аналізованого матеріалу в концепті «*investigation*» виділено лексику таких груп [13; 16]: 1) лексика, що описує людину (людей), що розслідують справу і їх діяльність у цьому напрямку в цілому: *work of the police; work of the detective, detective and his assistant, famous detective, an experienced police agent, request for help, arrival of the police* та ін.; 2) лексика, що описує спеціальні методи і явища, що застосовуються при розслідуванні: *examining the place of the crime; inquiry of witnesses; analysis of the obtained facts;*

presentation of the suspected; finding clues; first attempts of solution.

Покарання злочинця як один з варіантів завершення розслідування лежить в основі декількох жанрів юридичного дискурсу: розслідування кримінальної справи, судового вироку тощо. Логічне покарання виникає з ходу розслідування, доказу провини тощо. Однак осуд (класичний судовий вирок) злочинця не є обов'язковою складовою жанру розслідування кримінальної справи (але є обов'язковим для жанру судового вироку). Це має за собою такі причини [17, с. 84–85]: 1) кримінальне розслідування не завжди закінчується пійманням злочинця; 2) кримінальне розслідування може закінчитися загибеллю злочинця; 3) провина затриманого може бути не доведена судом; 4) можливі різні обставини, що перешкоджають тому, щоб злочинець став перед судом (смерть від природних причин, втеча і т. ін.).

Концепт «*punishment*» для жанру розслідування кримінальної справи являє собою, таким чином, поняття трохи відмінне від покарання в жанрі судового вироку. Слова, що містять концепт «*punishment*» у жанрі розслідування кримінальної справи, поділено на такі групи: 1) лексика, що описує ситуацію розкриття злочину: *explanation of the mystery; reconstruction of the committed crime and identifying its motives, analysis; a narrative of the criminal*; 2) лексика, що описує покарання злочинця правосуддям: *catch and detention; trial, court proceedings*; 3) лексика, що описує каяття злочинця: *The crime, which says about itself, remorse, repentance, confession, relief*.

Особливо часто лексика, що описує каяття злочинця, актуалізується в коротких розповідях Е. По, зокрема, «*The Black Cat*», «*The Tell-Tale Heart*», «*William Wilson*», наприклад:

«Years flew, while I experienced no relief. Villain! – At Rome, with how untimely, yet with how spectral an officiousness, stepped he in between me and my ambition! At Vienna, too – at Berlin – and at Moscow!»

(Е.А. По. William Wilson).

Використовується також лексика, що описує загибель злочинця (покарання злочинця «вищими силами») *punishment by God, supreme justice, supreme court*. Прикладом покарання злочинця

«вищими силами» може бути загибель злочинця в оповіданні А. Конан-Дойля «The Speckled Band»:

*«Round his [Dr. Roylott's] brow he had a peculiar yellow band, with brownish speckles, which seemed to be bound tightly round his head. As we entered he made **neither** sound nor motion».*

«The band! the speckled band!» whispered Holmes.

«It is a swamp adder!» cried Holmes; «the deadliest snake in India. He has died within ten seconds of being bitten. Violence does, in truth, recoil upon the violent, and the schemer falls into the pit which he digs for another»

(А.С. Doyle «The Speckled Band»).

Таким чином, мовні засоби, що вживаються під час виникнення юридичного дискурсу, – це комплекс засобів, характерних для юридичного тексту, що забезпечує передавання інформації реципієнту. Основним засобом спілкування в таких групах виступає професійна лексика – мова професійних груп, що відображає їхню соціальну функцію, що детермінує основні його характеристики, а саме: ритуалізованість, авторитарність, аргументативність, термінологічну наповненість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М.М. Собрание сочинений: В 6 т. – Т. 5. Работы 1940-х – начала 1960-х годов / М.М. Бахтин. – М. : Русские словари, 1996. – 732 с. 2. Бацевич Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики : підручник / Ф.С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с. 3. Косоногова О.В. Юридический дискурс: лингвопрагматика имени собственного / О.В. Косоногова // Знание. Понимание. Умение. – М. : МосГУ, – 2008. – № 2. – С. 188–192. 4. Крапивкина О.А. О персонифицированном характере современного юридического дискурса [Текст] / О.А. Крапивкина // Вестник Иркутск. гос. лингв. ун-та. Сер. Филология. – 2010. – № 4(12). – С. 27–34. 5. Палашевская И.В. Жанровая организация юридического дискурса: социолингвистический подход [Текст] / И.В. Палашевская // Вестник Удмурт. гос. ун-та. Сер. 5. История и филология. – Ижевск, 2012. – Вып. 2. – С. 146–151. 6. Разбегіна Н.В. Розвиток української юридичної термінології в умовах глобалізації / Н.В. Разбегіна // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. пр. – Харків, 2013. – 164 с. 7. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії та США :

монографія / В.О. Самохіна. – Вид. 2-е, перероб. і доп. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – 360 с. 8. Сараева Н.А. Язык юридического дискурса / Н.А. Сараева // Язык. Текст. Дискурс : Научный альманах Ставропол. отделения РАЛК / Под ред. проф. Г.Н. Манаенко. – 2009. – Вып. 7. – С. 146–160. 9. Сванкулов А.Э. О теоретических и прикладных аспектах юридического дискурса русского языка / А.Э. Сванкулов // Вестник КазНУ. Серия филологическая. – 2007. – № 7(106). – С. 151–154. 10. Седов К.Ф. Анатомия жанров бытового общения / К.Ф. Седов // Вопросы стилистики: Человек и текст. – Вып. 27. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1998. – С. 9–20. 11. Скуратовська Т.А. Аргументація в американському судовому дискурсі (на матеріалі справ за участю суду присяжних) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Т.А. Скуратовська. – Київ, 2012. – 20 с. 12. Юридичні терміни. Тлумачний словник / [В.Г. Гончаренко, П.П. Андрушко, Т.П. Базова та ін.; за ред. В.Г. Гончаренка]. – 2-ге вид. – К. : Либідь, 2014. – 320 с. 13. An online institute devoted to the study of language and the law [Electronic resource]. – Access mode : www.languageandlaw.org. 14. Fairclough N. Language and Power / N. Fairclough. – London – New York : Longman, 1989. – 259 p. 15. Fairclough N. Discourse, social theory and social research: the case of welfare reform / N. Fairclough // Journal of Sociolinguistics, № 4. – 2000. – P. 163–195. 16. EC Legislation 2014–2015. – [edited by N. Foster]. – Oxford : University Press, 2016. – 689 p. 17. Mellinkoff D. The Language of the Law / D. Mellinkoff. – Boston : Little, Brown and Co, 1963. – 526 p.

REFERENCES

An online institute devoted to the study of language and the law. (n.d.). Available at: www.languageandlaw.org
 Bahtin, M.M. (1996). *Sobranie sochineniy: V 6 t. (T.5. Raboty 1940-h – nachala 1960-h godov) [Collection in 6 Volumes (Vol. 5. Works of 1940s – beginning of 60s)]*. M.: Russkie slovari Publ.
 Batsevich, F.S. (2004). *Osnovi komunikativnoyi lingvistiki [Basics of Communicative Linguistics]*. Kyiv : Akademiya Publ.
 Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London; New York: Longman
 Fairclough, N. (2000). Discourse, social theory and social research: the case of welfare reform. *Journal of Sociolinguistics*, 4, 163–195.

- Foster, N. (ed.). (2016). *EC Legislation 2014-2015*. Oxford : University Press
- Goncharenko, V.G. (ed.). (2014). *Yurydychni terminy. Tlumachniy slovnyk [Legal terms dictionary]*. K.: Lybid Publ.
- Kosonogova, O.V. (2008). Yuridicheskiy diskurs: lingvopragmatika imeni sobstvennogo [Legal Discourse: linguistic pragmatics of the proper name]. *Znanie. Ponimanie. Umenie. – Knowledge. Understanding. Skill*, 2, 188–192. (in Russian).
- Krapivkina, O.A. (2010). O personifitsirovannom haraktere sovremennogo yuridicheskogo diskursa [On the embodied nature of the modern legal discourse]. *Vestnik Irkutskogo gosudarstvennogo lingvisticheskogo universiteta. – Irkutsk State Linguistic University Messenger*, 4(12), 27–34. (in Russian).
- Mellinkoff, D. (1963). *The Language of the Law*. Boston : Little, Brown and Co.
- Palashevskaya, I.V. (2012). Zhanrovaya organizatsiya yuridicheskogo diskursa: sotsiolingvisticheskiy podhod [Genre specificity of the legal discourse: socio-linguistic approach]. *Vestnik udmurtskogo universiteta. – Udmurt University Messenger*, 2, 146–151. (in Russian).
- Razbegina, N.V. (2013). Rozvytok ukrayinskoyi yurydychnoyi terminologiyi v umovakh globalizatsiyi [Development of Ukrainian legal terminology within the context of globalization]. *Aktualni problemy slovnyanskoyi filolohiyi. – Relevant Issues of Slavonic Philology*, 27(1), 455–459. (in Russian).
- Samohina, V.O. (2012). *Zhart u suchasnomu komunikativnomu prostori Velikoyi Britaniyi ta SShA [Joke in modern communicative space of the UK and the USA]*. H.: HNU imeni V.N. Karazina
- Saraeva, N.A. (2009). Yazyik yuridicheskogo diskursa [Legal Discourse Language]. *Yazyik. Tekst. Diskurs: Nauchnyiy almanah Stavropolskogo otdeleniya RALK. – Language. Text. Discourse. Scientific almanac of the RACL Stavropol branch*, 7, 146–160. (in Russian).
- Sedov, K.F. (1998). AnATOMIYA zhanrov bytovogo obscheniya [Anatomy of social interaction genres]. *Voprosyi stilistiki: Chelovek i tekst. – Issues of Stylistics: Man and Text*, 27, 9–20. (in Russian).
- Skuratovska, T.A. (2012). *Argumentatsiya v amerikanskomu sudovomu diskursi (na materialy sprav za uchastyu sudu prisyazhnikh). Avtoref. dis. kand. filol. nauk [Argumentation in American Courtroom Discourse (based on cases heard by the court of jury). Kand. philol. sci. dis. synopsis]*. Kyiv, 20 p. (in Ukrainian).
- Svankulov, A.E. (2007). O teoreticheskikh i prikladnykh aspektakh yuridicheskogo diskursa russkogo yazyika [On the theoretical and practical aspects of Russian legal discourse]. *Vestnik KazNU. – Kazakh National University Messenger*, 7(106), 151–154. (in Russian).